

Utrikesutskottet

Berättelse från Finlands delegation i Europarådet om verksamheten i den parlamentariska församlingen 2018

INLEDNING

Remiss

Berättelse från Finlands delegation i Europarådet om verksamheten i den parlamentariska församlingen 2018 (B 23/2018 rd): Ärendet har remitterats till utrikesutskottet för betänkande.

Sakkunniga

Utskottet har hört

- ordförande, Finlands delegation i Europarådet Maria Guzenina
- råd för internationella ärenden, delegationssekreterare Gunilla Carlander.

UTSKOTTETS ÖVERVÄGANDEN

Europarådets primära uppgift är att främja de mänskliga rättigheterna, demokratin och rättsstatsutvecklingen. De viktigaste redskapen i detta arbete är de bindande överenskommelserna och tillsynen över verkställigheten av dem. I år fyller Europarådet 70 år. Finland har varit medlem i organisationen i 30 år.

I november övertog Finland ordförandeskapet för Europarådets ministerkommitté för en halvårsperiod. Ministerkommittén är Europarådets beslutsfattande organ. Den parlamentariska församlingen är ett rådgivande organ som också tar initiativ. Den är sammansatt av företrädare för medlemsländernas parlament. Finlands delegation i den parlamentariska församlingen består av fem ordinarie medlemmar och fem ersättare.

Liksom det föregående året stod Europarådet inför betydande utmaningar 2018. Enligt uppgifter som utskottet fått är frågan om Rysslands deltagande i organisationen den mest betydande av de politiska och även de ekonomiska kriserna inom Europarådet. Det framgår av berättelsen att krisen började när Europarådets parlamentariska församling (PACE) 2014 bestämde om sanktioner för Rysslands PACE-delegation på grund av krisen i Ukraina. Sanktionerna gällde bland annat rösträtten. Efter det har Ryssland inte deltagit i den parlamentariska församlingens verksamhet. År 2017 meddelade Ryssland att landet inte kommer att betala sina medlemsavgifter till organisationen om inte man återfår full deltaganderätt i församlingen. Beloppet av obetalda medlemsavgifter uppgår till mer än 59 miljoner euro. Enligt Europarådets stadga kan ministerkommittén

Betänkande UtUB 15/2018 rd

vägra en stat rätt att delta i ministerrådet och den parlamentariska församlingen på grund av obetalda medlemsavgifter. Frågan kan granskas när avgifterna lämnats obetalda i två år. För Rysslands del går denna tid ut i juni i år.

Utrikesutskottet ser allvarligt på den situation som uppstått kring Rysslands deltagande. Utskottet anser att det är klart att alla Europarådets medlemsstater måste sköta sina åtaganden i rådet. Men samtidigt måste man undvika att det uppstår en situation där Ryssland lämnar organisationen helt och hållet. Det skulle vara en förlust för alla parter och försvaga det regelbaserade internationella systemet. Om Ryssland utträder ur Europarådet, innebär detta att ryska medborgare inte omfattas av skyddet enligt Europakonventionen och dess uppföljningsmekanism. Enligt en sakkunnigbedömning som utskottet fått sköter Ryssland verkställigheten av Europadomstolens domar relativt bra. Också med tanke på detta skulle det vara mycket beklagligt om Ryssland lämnade Europarådet. Utskottet stöder försöken att lösa krisen och är medvetet om de förväntningar som ställs på Finland som ministerkommitténs ordförandeland. Utskottet betonar vikten av samarbete mellan ministerkommittén och den parlamentariska församlingen samt mellan medlemsstaterna och berörda parter.

Rysslands obetalda medlemsavgifter men också Turkiets beslut att avstå från sin status som stor bidragsgivare och återgå till att betala normala bidrag har lett till att organisationen tvingats till betydande sparåtgärder. I ett läge med krympande ekonomiska resurser betonar utskottet att det är särskilt viktigt att sörja för Europarådets primära uppgifter inom området för mänskliga rättigheter, rättsstaten och demokratin.

Året präglades av en allvarlig oro över demokratins läge i Europa och de allt djupare skiljelinjerna. Enligt uppgift till utrikesutskottet utmanas Europarådets människorätts- och rättsstatssystem på ett allt mer flagrant sätt. Under året var Albanien, Armenien, Azerbajdzjan, Bosnien och Hercegovina, Georgien, Moldavien, Ryssland, Serbien, Turkiet och Ukraina föremål för granskning av församlingens granskningsutskott. Dessutom har församlingen uttryckt oro över verksamheten hos de demokratiska institutionerna i Polen. Frågan kommer att behandlas i början av 2019. Också situationen i Ungern diskuterades i församlingen 2018. Utrikesutskottet anser att uppföljningen av medlemsåtagandena är en väsentlig del av församlingens verksamhet. Utskottet understryker att medlemskapet i Europarådet har sporrat både tidigare och nya medlemsländer till fortsatta reformer inom de områden som hör till rådets primära uppgift. För att följa upp reformerna utvecklade församlingen på 1990-talet en egen parlamentarisk uppföljningsmekanism i form av ett granskningsutskott. Utskottet konstaterar att ett tätt samarbete mellan granskningsutskottet och de stater som granskas kan främja att reformbehovet identifieras och reformerna genomförs i de berörda staterna. Samtidigt ser utskottet med oro på trenden att allt fler medlemsländer inte lever upp till sina medlemsåtaganden. Ifrågasättandet av Europarådets principer och domar är ett hot mot organisationens verksamhetsförutsättningar.

Till granskningsutskottets verktyg hör också övervakning av parlaments- och presidentval i de länder som granskas. Under året övervakade utsända delegationer presidentvalen i Azerbajdzjan, Montenegro och Georgien, parlamentsvalen i Bosnien och Hercegovina samt Armenien och president- och parlamentsvalen i Turkiet. Alla de nämnda valövervakningarna gjordes i samarbete med OSSE:s parlamentariska församling och Kontoret för demokratiska institutioner och mänskliga rättigheter (Odihr). Utrikesutskottet har konsekvent framhållit att detta samarbete är viktigt

Betänkande UtUB 15/2018 rd

för att det inte ska uppstå meningsskiljaktigheter om hur väl rättsstatsprincipen har iakttagits vid valen.

Enligt berättelsen noterade församlingen 2018 en ovilja hos många medlemsländer att effektivisera den nationella verkställigheten av Europadomstolens domar. Enligt berättelsen bör ministerkommittén undvika åtgärder som undergräver domstolens oberoende och utnyttja alla till buds stående medel för att säkerställa verkställigheten av domar samt stärka sina rutiner för hur verkställigheten följs upp. Utrikesutskottet håller med om detta.

Under året fortsatte Finlands delegation sitt aktiva arbete i församlingen. Utskottet ser det som en betydande sak att delegationens medlemmar har fått flera förtroendeuppdrag till exempel i församlingens utskott och underutskott.

Enligt uppgift till utskottet är ett av de främsta målen under Finlands ordförandeperiod i ministerkommittén att stärka det primära arbetet för mänskliga rättigheter, rättsstaten och demokratin inom Europarådet. Utskottet anser att detta är rätt fokusområde. Europarådets primära uppgifter hör till de viktigaste målen i Finlands utrikespolitik. Slutligen framhåller utskottet att Finlands ordförandeskap i ministerkommittén är en ypperlig chans också för Finlands delegation i den parlamentariska församlingen när strålkastarna riktas mot ordförandelandet. Utskottet anser att samarbetet mellan ministerkommittén och församlingens ansvariga aktörer fungerar bra. Det ökar Finlands chanser som ordförande att bidra till att stärka Europarådets verksamhetsförutsättningar på ett hållbart sätt.

FÖRSLAG TILL BESLUT

Utrikesutskottets förslag till beslut:

Riksdagen godkänner ett ställningstagande med anledning av berättelse B 23/2018 rd.

Utskottets förslag till ställningstagande

Riksdagen har ingenting att anmärka med anledning av berättelsen.

Betänkande UtUB 15/2018 rd

Helsingfors 12.2.2019

I den avgörande behandlingen deltog

ordförande Matti Vanhanen cent
vice ordförande Pertti Salolainen saml
medlem Sirkka-Liisa Anttila cent
medlem Paavo Arhinmäki vänst
medlem Simon Elo blå
medlem Tiina Elovaara blå
medlem Pekka Haavisto gröna
medlem Seppo Kääriäinen cent
medlem Tom Packalén saf
medlem Mikko Savola cent
medlem Jutta Urpilainen sd
medlem Stefan Wallin sv
ersättare Antti Lindtman sd.

Sekreterare var

utskottsråd Jonna Laurmaa.